

הרצאתו של מר נורמן גבאי
בכנס ידידי ארגון נשות יהודי אירן
לוס-אנגלס, קליפורניה
09.12.2009

גבירותי ורבותי,
האירועים החשובים ובעלי המשמעות ביותר בהיסטוריה האנושית, ארעו באזורי
המפגש של התרבויות ואחת הדוגמאות לכך הינה אמריקה.
אחרי דורות רבים של חיים תחת סייגים והגבלות, אנהנו זוכים היום לחיי חופש
שכמוהם לא ידענו מזה אלפי שנים ויש לקוות שבמקביל לשמירה על התרבות
האצילה שלנו, נהיה ערים לתנאים המשתנים של העולם ונקבל את ההחלטות
הנכונות שיובילו אותנו לקידמה והתפתחות ביחד עם העולם המתקדם.

ללא ספק אחת המשימות החשובות שעל סדר יומנו הינה מניעת פיצול, חילוקי
דעות וריב ומדון בתוך קהילתנו, שמקורם בהקצנה הדתית ואפילו הנובעות מכך.
כדוגמא לסוג זה של אפלייה ניתן לציין את אפלייתן לרעה של הנשים לעומת
הגברים בקהילות הדתיות. לדעתי הרבה מן הפרשנויות השונות ומשונות שנכתבו
בעבר ובהווה אינם מייצגים נכונה את עיקרי הדת היהודית. לדוגמה, נאמר
שהתורה ניתנה בתחילה לנשים אך אח"כ אסרו על הנשים לגעת בתורה, לעלות
לתורה או אף לפתוח את דלתות ההיכל ובקבוצות מסויימות הבנות אף אינן
רשאיות לערוך בת-מצווה.

אצטט כאן את המשוררת הפרסיה "פרוין אטסאמי" שאומרת:
"נקי כפיים הוא זה שכוונותיו נקיות
ולא בגדיו,
כה רבים שאינם נקיי לבב
אך מלבושם נקי".

ההצלחה במניעת הפירוד וצמצום חילוקי הדעות תהיה בלתי אפשרית אם לא
נפעל להכשרת התנאים לכך. הדור שלנו נושא באחריות כלפי הדורות הבאים וזו
חובתנו להניח את היסודות לחשיבה נכונה כדי שהדורות הבאים יוכלו לחיות
ולקיים את אמונתם הדתית בהתאם לנסיבות הזמן של הדור שלהם.

לאורך ההסטוריה הפלגנות הדתית היתה מקור למלחמות רבות, עוולות ומעשי
זוועה רבים. בשנים האחרונות בכוונה לגשר ולקרר בין האמונות, נציגים בכירים
של הנצרות, האיסלם והיהדות, בעידודו של ארגון האומות המאוחדות, קיימו
מפגשים כדי להידבר אך למפגשים אלה לא היו תוצאות משמעותיות.

הסיבה העיקרית לחוסר ההצלחה נעוצה בכך שנציגיהם של כל דת ודת מייצגים את המצווה בספרי הקודש של אותו הדת שברובם כתובים: אל תרצח, אל תגנוב וכדומה, אך במקביל, במפורש או לא מפורש, אותם האיסורים הותרו כלפי אלה שלא מבני אותה האמונה ובחלק מהמקרים אף הותר להרוג או לבצע מעשי זוועה כלפי אנשים אחרים שלא יהיו מוכנים לפעול על פי דרכם. אלה הם המקורות לחילוקי דעות על רקע דתי שהובילו למלחמות הדת ומעשה הזוועה לאורך דורות רבים.

האנושות יכולה להתברך ולהפיק תועלת רבה מספרי הקודש אם האנשים ידעו לשתמש בהם בצורה נכונה ולא ע"י ציות עיוור. כל אלה שמסיתים את עמם בשם הדת הם אלה שרוצים למלא את ההוראות הכתובות כלשונן ללא הפעלת כל שיקול דעת ובניגוד לשכל הישר, המוסר ותנאי הזמן.

ידידי, עד שלא נחקר ולא נעלה את הבעיות על פני השטח, הפגע לא ייעלם ועד שאנחנו, ולא משנה לאיזו דת אנו משתייכים, לא נסתייג מאותן האפליות כלפי העמים האחרים וכלפי הקבוצות בתוך עמנו ונפעל להחלת נורמות אחידות של התנהגות שיוויונית בין בני האנוש, מלחמות האחים תמשכנה ולא יהיה שלום ושלווה בעולם.

"כדי לראות בחושך יש להדליק אור וכדי לאהוב יש לוותר על השנאה". יש ציטטה האומרת: "כל כך היינו מרוכזים בלראות את הצעד שלפנינו שהתרחקנו מהמטרה".

כל אחד, על בסיס ספר הקודש שלו, יכול למצוא אסמכתא לפסילת מעשיה של קבוצה אחרת שלא שייכת לקבוצתו, להתקיף אותה ולקבוע חוקים וכללים לענישה, ובאותה המידה, על בסיס הנאמר באותם הספרים, להצדיק את המעשים והתנהגויות שלו עצמו ושל אנשי קבוצתו כלפי עמים אחרים. אם אנשים ישארו דבקים באותן ההוראות שנקבעו לפני אלפי שנים שלא תקפות לזמנים המודרניים, אזי נשללת מהם חופש הבחירה ועצמאות החשיבה ולא יוכלו להפעיל את שיקול הדעת הנחוץ לתנאי החיים בעולם המודרני של היום. הגיע העת שנתבונן מסביב ונראה את המציאות בעיניים פקוחות כדי לאתר את מקורן של הבעיות העקרוניות.

מי אשם במצב הזה?

אשמים אלו שמנסים לכפות ולשתול במוחם של אחרים את האמונות והפרשנויות הפנטיות המיושנות שאינן מתיישבות עם החוקים והכללים וקודי ההתנהגות של העולם הנאור. הדבר דומה לרוקח שמבלי להכיר את המציאות הרפואית הנוכחית משקה את חוליו בתרופות העבר שאף פג תוקפן. כמה חבל שיש כאלה שמתוך אמונה בעשיית דבר מצווה, נותנים יד להרס המרקם החברתי. נחטא לאמת אם לא נבדוק באופן רציני את מה שלמדנו בעבר, ולבחון את התאמתו לעולם המודרני. רק עם הפעלת שיקול הדעת ולא ציוות עיוור, ניתן יהיה

לבנות מערכת כללים שתואמת את השכל הישר ואת המציאות המודרנית. לא כל מה שהיה נכון לפני אלף שנים ויותר יכול להתאים להיום. בתורתנו הקדושה, יש הנחייה ברורה להפעלת שיקול דעת, בהתאם לנסיבות הזמן. בספר דברים פרק 17, לגבי שיפוט בין אדם לרעהו נאמר:

"ובאת אל הכהנים, הלוויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט".

כן, עוד לפני כ-3,000 שנים קבעה תורתנו הקדושה שעם חלוף הזמנים, יש לנהוג ברוח הזמן ולהשתמש במשפט שיהיה נהוג בזמן המקרה.

אי-הסכמה עם הפרשנויות שאינן תואמות את עולמנו היום או שלא מובנות ולא מתיישבות עם השכל הישר והמדע, איננה מחלישה את הדת.

כ 300 מכלל 613 המצוות שהיו ביהדות נשכחו ואינן מיושמות היום. האם יש לראות בכך פגיעה ביהדות? האם השוואת זכויותיהן של הנשים לאלה של הגברים פוגעת בדת שלנו? העקרונות של הדת היהודית כל כך מושרשים וחזקים שאפילו יישומן של עשרת הדברות והציווי "ואהבת לרעך כמוך" בלבד יכלו להציע נורמות לדו-קיום ושלוש בין העמים ובתוכם.

ספרי הדת נושאים מסרים מוסריים. אך בכל דור ודור יש לבחון אם המסרים האלה תקפים ותואמים את תנאי הזמן והמקום. אלה שבשם הדת והדתיות דבקים בכל פסוק ואת ובכל פרשנות ריקה מתוכן שנכתבה לפני אלפי שנים ורואים בהם את המהות אינם מבינים את המסרים העיקריים של הדת. אלה הם האשמים בפירוד בתוך המשפחות, ולשנאת אחים. גישה זו מגבילה את החשיבה ויוצרת עוני תרבותי והתעלמות מהמציאות ואינה מכבדת את הדת.

העולם היום הינו כפר גלובלי אחד גדול. אמצעי התחבורה והתקשורת המפותחים מקצרים את המרחקים בין האזורים. אך עד שהאפליות על בסיס הדת, הגזע, הצבע וזהמין לא תעמלנה, המרחקים בין האנשים לא יתקצרו, לא ישכון שלום אמת בין העמים, המלחמות תמשכנה ותקופות השלום תהיינה זמניות. לאורך ההיסטוריה, מיליוני אנשים נטבחו, נשרפו ונהרגו בשם הדת ואם המצב לא ישתנה, מיליונים נוספים יאבדו את חייהם וזה לא פחות מסוכן מפצצת אטום. אם בעבר המלחמות התנהלו על גבי סוסים וגמלים, היום ישנים טנקים ומטוסים ופצצות חכמות.

הסופר מרק טווין אומר "אני לא מודאג מאותם הקטעים בכתבי הקודש שאינני מבין אותם, אך אני מודאג מקטעים שאני מבין".

מה ניתן לעשות ?

כפי שאם כל אחד ישמור על ניקיון רחבת ביתו, העיר תהיה נקיה, כך גם אם כל אחד ואחד יפעל ויעודד אהבה ורעות וילמד את ילדיו שיתרחקו משנאה, אמונות תפלות וחשיבה פנאטית, נוכל לקוות לעולם טוב יותר.

יש לבחור וליישם את אותם הקטעים מההוראות ומהמסורות שתואמות את תנאי החיים של היום. כפי שעל פי התורה מותר היה בזמנו לקנות ולמכור עבדים, אך היום זהו מעשה לא חוקי וסחר העבדים לא מבוצע יותר במרבית חלקי העולם (ובמיוחד לא ביהדות), כך יש להשאיר לדפי ההיסטוריה את אותן ההוראות והפרשנויות שאינן נכונות לעולם של היום.

יחד עם זאת, באותה מידה שאני חושש מהקיצוניות בדת, אני חושש מאלה שפורקים כל עול ולדעתי הדברות, אחדות, הבנה, התרחקות מאמונות תפלות והתנהלות עלפי הקידמה והמדע היא הדרך הנכונה.

כמה טוב היה אם ארגון האומות המאוחדות היה מקדיש תשומת לב כלשהי למורים בבתי הספר שמלמדים קיצוניות דתית ולתכנים של הספרים שלהם, ואולי בדרך זו אפשר היה לצמצם את ההקצנה הדתית.

להלל הזקן מייחסים שאמר:

"אם במצב מסויים יש התנגשות בין דת ומדע, יש לצדד במדע". מדע יהיה "כסף העובר לסוחר" של עולם המחר ולא ההקצנה הדתית, הדולר או הזהב. הירושה הטובה ביותר שנוכל אנו להוריש לילדנו, היא לציידם במדעים.

הרמב"ם שמכונה גם ה"משה" השני מצטט את הלל הזקן ואומר:

"אחרי שנים של לימוד התורה – הבנתי שתמצית התורה הינה "ואהבת לרעך כמוך".

אף כי ניתן עוד להרחיב בהרבה את היריעה, אסיים את דברי בהעלאת זכרו של חכם ידידיה שופט שבמבטא המיוחד שלו היה אומר:

"אל תפלו, כדי שהאפלייה תעלם".

בספר שכתבתי בשם: "רגעים לחשיבה", התייחסתי בהרחבה לנושאים אלה. הספר נכתב בשפה הפרסית ובימים אלה מתרגם לאנגלית.

תודה רבה

